

Morten Lysø

Fra: Magnhild Børsting Røe [Magnhild.Borsting-Roe@dirnat.no]

Sendt: 4. august 2009 10:09

Til: Morten Lysø

Emne: Ansvar for sikring av gårdsdammer

Hei!

Viser til din e-post av 8. mai 2007 som beklageligvis har blitt forlagt her hos oss.

I e-posten din etterspør du mer informasjon om ansvar for sikring av gårdsdammer, jfr. pbl. § 83.

Du beskriver også interessekonflikten mellom bevaring av biologisk mangfold i gårdsdammene opp mot grunneiers ønske om å sikre disse ved gjenfylling pga drukningsfare for barn.

Først vil jeg si at det er Kommunal- og regionaldepartementet som har ansvar for pbl. § 83. Det kan derfor godt tenkes at det vil være best å kontakte jurister der.

Det finnes en del rettspraksis omkring § 83. Jeg vedlegger som bilag 1 dom av Eidsivating lagmannsrett, LE 2000, nr 00762.

Kort fortalt slår denne fast at kommunen har hjemmel i denne til å pålegge sikring av brønner og dammer som medfører særlig fare for barn, men grunneiers ansvar er selvstendig og uavhengig av om kommunen har gitt pålegg om sikring eller ikke.

Vedlagt som bilag 2 følger kopi fra Karnov lovkommentar. Her fremkommer det at kommunen må frede dammer etter bestemmelsene i pbl og/eller naturmangfoldloven dersom dammene er verneverdige av hensyn til biologisk mangfold.

Som bilag 3 og 4 følger to departementsuttalelser om sikring av bønner og dammer. Uttalelsene går på definisjonen av dam/tjern og grunneiers ansvar for sikring.

Ellers vil vi si at det er flott at Ås kommune har fokus på bevaring av det biologiske mangfoldet i dammene og håper at denne interessen kan ivaretas samtidig med sikring mot drukning.

Ta gjerne kontakt dersom det er flere spørsmål knyttet til dette.

Med vennlig hilsen

Magnhild Børsting Røe
Juridisk rådgiver, Plan- og inngrepsseksjonen

Tel: 73 58 05 00

Faks: 73 58 05 01

Direktoratet for **naturforvaltning**
- for liv i naturen og natur i livet
www.dirnat.no

Bilag 1

2001-10-30. LE-2000-00762. Eidsivating lagmannsrett - dom. Erstatningsrett. Uaktsomhet. Plan- og bygningsloven § 83. Et barn på 1 år og 7 måneder ble påført alvorlig hjerneskade ved at han nesten druknet. Ulykken skjedde i en dam i hagen/ parken rundt huset foreldrene leide på en gård i Nes kommune. Foreldrene gjorde gjeldende at det var uaktsomt av eieren at dammen ikke var sikret, jf. plan- og bygningsloven § 83 (tidligere brønnloven). Herredsretten frifant eieren og lagmannsretten stadfestet herredsrettens dom. Lagmannsretten var enig med foreldrene i at manglende pålegg om sikring fra kommunens side ikke fritok eieren fra plikten til å foreta en løpende, selvstendig vurdering av om eiendommen, inkludert dammen, tilfredsstilte de krav til sikkerhet som med rimelighet kunne stilles. Men ut fra en vurdering av forholdene på og omkring eiendommen på ulykkestidspunktet, fant lagmannsretten at det ikke var grunnlag for å bebreide eieren at dammen ikke var sikret.

Saksgang: Nes herredsrett Nr 00-00164 A - Eidsivating lagmannsrett LE-2000-00762 A.

Parter: Ankende part: Nicolai Ruud v/ Inna og Harald Ruud (Prosessfullmektig: Advokat Steffen Brandstad). Ankemotpart: Gustav Thrane-Nielsen (Prosessfullmektig: Advokat Gustav J. Selmer).

Forfatter: Lagdommer Bernt Krohg. Ekstraordinær lagdommer Ole Haugstad. Tilkalt dommer, byrettsdommer John Grimstad.

Saken gjelder erstatningskrav for personskade. Skaden oppsto ved at skadelidte, som på ulykkestidspunktet var 1 år og 7 måneder gammel, nesten druknet i en dam rett ved boligen foreldrene leide på en gård på

Haga i Nes kommune. Kravet er rettet mot eieren av eiendommen. Saken er begrenset til å gjelde om det foreligger ansvarsgrunnlag.

Ulykken skjedde om ettermiddagen onsdag 21. april 1999. Skadelidte Nicolai Ruud var hjemme alene sammen med faren på terrassen utenfor huset familien leide. Dette er en moderne enebolig som ble oppført som kårbolig i 1973, et stykke fra selve gården. Mens faren var inne i huset noen minutter, må Nicolai på egen hånd ha tatt seg ut på plenen, rundt huset og over gårdsplassen på den andre siden av huset. Fra gårdsplassen/ innkjørselen er det en liten skråning ned til dammen. Da faren fant ham igjen, lå Nicolai i vannet. Faren tok ham opp, og sammen med saksøkte og dennes kone, som bor på selve gården, ga han sønnen førstehjelp. Samtidig tilkalte de ambulanse og legehelikopter. Nicolai overlevde, men han ble påført alvorlige hjerneskader. Mer enn to år etter ulykken har han, til tross for iherdig innsats fra foreldrene, fremdeles ikke språk, og han har svært liten bevegelsesevne.

Foreldrene til Nicolai mente at eieren av eiendommen var ansvarlig for ulykken. De pekte blant annet på at dammen rettslig sett var å betrakte som en brønn som eieren hadde plikt til å sikre etter plan- og bygningsloven § 83, tidligere brønnloven. Eieren bestred ansvar, og foreldrene brakte saken inn for retten med påstand om fastsettellesdom. For herredsretten gjorde de gjeldende at eieren var ansvarlig både på objektivt og subjektivt grunnlag. Nes herredsrett avsa 30. august 2000 dom med slik slutning:

1. Gustav Thrane-Nielsen frifinnes.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Herredsretten fant at vannansamlingen måtte anses som en dam, ikke brønn, at denne inngikk i det arealet foreldrene til Nicolai leide av eleren, og at dersom noen hadde plikt til å sikre dammen etter plan- og bygningsloven § 83, var det i tilfelle foreldrene som leietagere, ikke eleren. Herredsretten mente derfor at eleren hadde opptrådt i samsvar med lovens krav. Hvis det i et slikt tilfelle likevel skulle bli tale om erstatningsansvar for uaktsomhet, forutsatte dette etter herredsrettens syn at man kunne påvise spesielle forhold. Slike forhold forelå ikke. Herredsretten fant at farepotensialet med dammen i forhold til små barn ikke var spesielt stort, sammenlignet med andre risikomomenter i nærheten. Eiendommen lå i et område hvor små barn i alle fall, blant annet på grunn av trafikken, måtte holdes under tilsyn. For større barn representerte ikke dammen noe særegt faremoment. Herredsretten fant derfor ikke grunnlag for å karakterisere elerens handlemåte som uaktsom, ved at han ikke hadde sikret dammen.

Skadelidte har, ved sine verger, anket til lagmannsretten. For lagmannsretten er spørsmålet bare om eleren av eiendommen har opptrådt uaktsomt ved ikke å sikre stedet der ulykken skjedde. Ankeforhandlingen ble holdt på Årnes 16. - 18. oktober 2001. I tillegg til partsforklaring fra skadelidtes foreldre og fra ankemotparten hørte retten forklaring fra til sammen 17 vitner; 13 møtende og 4 pr. telefon. Dessuten foretok retten befarings på ulykkesstedet og på et annet gårdsanlegg i kommunen, hvor det også er en dam.

Den ankende part, Nicolai Ruud v/ foreldrene Inna og Harald Ruud, har for lagmannsretten gjort gjeldende:

Uansett om dammen rettslig sett karakteriseres som en brønn eller dam, hadde eleren av eiendommen plikt til å sørge for at den ble forsvarlig sikret, jf. nå plan- og bygningsloven § 83. At han ikke mottok noe formelt pålegg fra kommunen før ulykken, er uten betydning. Situasjonen rent faktisk var slik at dammen representerte en særlig fare, og loven ga hjemmel for å gi pålegg. Foreldrene viser her til det pålegget kommunen utferdiget etter ulykken, men som eleren har påklaget.

Det kan være mange grunner til at eleren av eiendommen ikke fikk noe formelt pålegg om sikring tidligere, men det er i hvert fall ikke noe holdepunkt for at kommunen - eller tidligere lensmannen - har akseptert at dammen skulle forbli usikret. Når eleren ikke har foretatt nødvendig sikring for lenge siden, til tross for at loven ga grunnlag for å kreve det, må eleren anses for å ha opptrådt i strid med loven. Det er grunneieren som har ansvaret, ikke kommunen, jf. Ot.prp.nr.39 (1993-1994) side 191.

Det forhold at eleren i realiteten gjennom en årrekke har opptrådt i strid med sine plikter etter plan- og bygningsloven § 83 ved ikke å sikre dammen, er i seg selv tilstrekkelig til å si at han i dette tilfellet har opptrådt uaktsomt.

Dersom retten ikke finner at elerens plikt til å sikre følger direkte av loven, har han likevel opptrådt uaktsomt ved å unnlate å ta nødvendige forholdsregler for lenge siden. Det anføres at tidligere eier av eiendommen, ankemotpartens far, ble gjort kjent med at dammen burde sikres. Dette skjedde i tilknytning til det arbeidet lensmannskontoret iverksatte etter at brønnloven trådte i kraft. Nåværende eier har også vært oppmerksom på problemstillingen. Det vises her til hans egen forklaring om at han så sent som midt på 1990-tallet spurte en ansatt på landbrukskontoret om han hadde plikt til å sikre dammen. Han må også ha vært kjent med at dammen reelt sett innebar en betydelig risiko for barn. Både plasseringen av dammen nær offentlig veg og ikke langt fra et område hvor det bodde barnefamilier, og dammens lumske utforming med til dels bratte kanter og vegetasjon langs kanten og i vannet, tilsa at det var risiko for ulykker, som i tilfelle lett kunne få dødelig utgang.

Drukningssulykker i gårdsdammer var i mange år et utbredt problem. Det er ikke noen relevant

Innvendig at det ikke hadde skjedd ulykker i denne bestemte dammen tidligere. Man plikter å være føre var. Det er heller ikke slik at eieren kunne la være å sikre under henvisning til at det fantes andre faremomenter i området, og at små barn uansett måtte holdes under tilsyn. Vann øver en sterk tiltrekningskraft på barn, dammen var lett tilgjengelig og det er påregnelig at foreldre ikke alltid makter å holde oppsyn til enhver tid. Dammen kunne vært sikret ved enkle midler. Dermed ville det vært ett faremoment mindre. Estetiske hensyn kan ikke tillegges avgjørende vekt, når det er tale om å avverge en livstruende fare for små barn. At det fremdeles finnes andre gårdsdammer, som ikke er blitt pålagt sikret, er heller ikke noe argument til støtte for at eieren i dette tilfellet har opptrådt aktsomt. For det første kan det være tale om dammer som ligger annerledes til, hvor det er bedre muligheter for direkte tilsyn, og hvor også forholdene rundt dammen når det gjelder vegetasjon, skråninger osv. skaper mindre risiko for ulykker. For det andre er det ikke noe argument mot ansvar at også andre opptrer uaktsomt. Her vises til Rulledommen; Rt 1950 1091.

Eieren kunne ikke fri seg fra ansvaret for å sikre, som han hadde misligholdt i lengre tid, ved å leie ut bollghuset ved dammen. For det første bestrider de ankende parter at dammen inngikk i leieobjektet. De ønsket bare å leie selve huset, plenen og den grusete gårdsplassen / innkjørselen. Det øvrige hadde de ikke behov for og de ønsket heller ikke det ansvaret som fulgte med. De mener å ha gitt tydelig uttrykk for dette under befaringen sammen med eieren før de inngikk leiekontrakten. De mener også at utformingen av leiekontrakten tilsier at dammen ikke inngikk i leieobjektet. Det vises her blant annet til at arealet, som i tilbudet var angitt til 3,7 mål, ikke er nevnt i leiekontrakten. Dette må forstås som uttrykk for at eieren har godtatt at de bare ønsket å leie og disponere det de selv hadde bruk for. For det annet viser de anken parter til at dammen burde vært sikret for lenge siden, og at det er eierens uaktsomhet ved å unnlate dette tidligere, som er årsak til ulykken. Selv om retten skulle forstå leieavtalen slik at den også omfatter dammen, innebærer dette at eieren likevel er erstatningsansvarlig for skadene Nicolai ble påført som følge av at dammen manglet sikring

I den utstrekning retten måtte mene at foreldrene har medvirket til ulykken ved manglende tilsyn overfor Nicolai, pekes det på at saken gjelder Nicolais krav, ikke foreldrenes. I et slikt tilfelle er det ikke grunnlag for å identifisere Nicolai med foreldrene. Dette går blant annet fram av Lødrup, Erstatningsrett, 4. utgave, side 378.

De ankende parter har for lagmannsretten lagt ned slik påstand:

1. Gustav Thrane-Nielsen kjennes erstatningsansvarlig for den skade som ble påført Nicolai Ruud den 21.04.1999.
2. Gustav Thrane-Nielsen dømmes til å betale sakens omkostninger for herreds- og lagmannsrett.

Ankemotparten, Gustav Thrane-Nielsen, har anført:

Han har ikke overtrådt noen lovbestemt eller annen fastsatt norm som tar sikte på å avverge drukningsulykker. Plan- og bygningsloven § 83 skiller, på samme måte som brønnloven gjorde tidligere, mellom brønner og bassenger på den ene siden og dammer på den andre. Det er bare for brønner og bassenger loven direkte foreskriver en sikringsplikt for eier, eventuelt leier. Når det gjelder dammer, slik det her er tale om, er lovens system at en eventuell plikt til å sikre skal fastsettes konkret gjennom individuelle pålegg. Her var det ikke utferdiget noe pålegg forut for ulykken, verken til nåværende eller tidligere eier. Når eieren ikke har sikret dammen, har dette derfor vært helt i samsvar med loven.

Hvis man - mot formodning - skulle tolke loven slik at den fastsetter en direkte plikt til å sikre også en slik dam som det er tale om i denne saken, påhvilde denne plikten på ulykkestidspunktet i tilfelle foreldrene som leietagere, ikke eieren. Det vises her til plan- og bygningsloven § 83 annet ledd. Det er ingen tvil om at leiekontrakten omfattet hele den elendommen som kårballgen i realiteten utgjør, inkludert dammen.

Det bestrides ikke at eieren - selv om han ikke har opptrådt i strid med lovens krav - teoretisk sett likevel kan anses for å ha opptrådt erstatningsbetingende uaktsomt ved ikke å sikre dammen, men da må det foreligge spesielle forhold. Den ankende part slutter seg til herredsrettens bemerkninger om dette. Særlig vises det til det herredsretten sier om at plan- og bygningsloven § 83 er en bestemmelse av nyere dato, og at den gir uttrykk for det lovgiver etter dagens krav har funnet påkrevet med hensyn til sikringsregler. Lovgivers avveining av ulike hensyn framtrer som rimelig. Det er trolig i samsvar med alminnelig rettsoppfatning at en grunneler som opptrer i tråd med de krav som følger av loven, må anses for å ha handlet aktsomt.

Her foreligger ingen spesielle forhold som tilsier at eieren, ved å unnlate å sikre dammen, har forsømt seg på en slik måte at han kan pålegges ansvar for den ulykken som skjedde. Tvert om, ved denne vurderingen må man sammenholde de risikomomentene som forelå med hva eieren kunne forvente av leieboere, som også var kjent med farene. I realiteten var dammen bare en risiko for helt små barn, som kunne tenkes ikke å klare å reise seg opp igjen hvis de falt uti. Men så små barn måtte eieren uansett kunne gå ut fra at foreldrene ville holde under oppsyn, også på grunn av andre farer som små barn er utsatt for. Ankemotparten viser her blant annet til den trafikkerte vegen som passerer langs tomte, uten at det er noe gjerde eller annet stengsel mellom.

Subsidært, selv om man skulle mene at det var uaktsomt av eieren ikke å sikre dammen tidligere, for eksempel av hensyn til litt større

barn i nabolaget, var det leietagerne som hadde sikringsplikt da ulykken skjedde.

Ankemotparten har for lagmannsretten lagt ned slik påstand:

1. Nes herredsretts dom i sak nr. 00-00164 A stadfestes for så vidt gjelder domsslutningens pkt. 1.
2. Gustav Thrane-Nielsen tilkjennes saksomkostninger for herredsretten og lagmannsretten.

Lagmannsretten er kommet til samme resultat som herredsretten, men delvis ut fra en litt annen begrunnelse.

Det sentrale spørsmålet i saken er om det må anses som erstatningsbetingende uaktsomt av grunneieren at han forut for ulykken ikke hadde sikret den vannansamlingen som Nicolai nesten druknet i. Etter lagmannsrettens syn er det ikke grunnlag for en slik karakteristikk.

Retten tar ved denne vurderingen utgangspunkt i at det, verken på ulykkestidspunktet eller tidligere, forelå noen direkte lovbestemt plikt for grunneieren til å sikre vannansamlingen. Den aktuelle lovbestemmelsen er plan- og bygningsloven § 83, som har - og på ulykkestidspunktet hadde - følgende ordlyd:

"Basseng og brønn skal til enhver tid være sikret slik at barn hindres fra å falle i dem. Brønn eller dam som antas å medføre særlig fare for barn kan kommunen pålegge gjenfylt eller sikret på annen måte innen en fastsatt frist. Gjenfylling kan ikke skje dersom brønn eller dam er påkrevet av hensyn til vannforsyningen. Grunneieren er ansvarlig for at anlegg er sikret som nevnt i første ledd. Er grunnen bortleid mer enn 2 år, påhviler ansvaret leieren (festeren). Bli anlegget bare brukt av noen som ikke er ansvarlig etter foranstående regler, påhviler ansvaret brukeren."

Som det går fram av ordlyden, er det bare i forhold til brønner og bassenger at loven direkte pålegger en sikringsplikt. Selv om et av de lokale vitnene har opplyst at vannansamlingen i hennes barndom gikk under betegnelsen Flåbrynnen, - "flå" i betydningen "vid, åpen osv." - er det etter lagmannsrettens oppfatning klart at det her ikke er tale om noen brønn eller noe basseng i lovens forstand, men en dam. Om dammen er naturlig, eller om den en gang for flere

generasjoner siden er blitt laget av mennesker, har ikke retten nærmere opplysninger om. Det er heller ikke av betydning for saken. I dag framtrer dammen som en naturlig "putt", med uregelmessig form og nokså varlert vegetasjon, både i vannkanten og langs breddene. I politiets åstedrapport etter ulykken er omkretsen angitt til ca 75 meter. Langs land er det relativt grunt; på ulykkestidspunktet målt til 33 cm der Nicolai ble funnet. Dybden på det dypeste er angitt til 1 - 1 1/2 meter. Antagelig har dammen tidligere hatt en viss nyttefunksjon som gårdsdam, ved å gi slukningsvann for gården et lite stykke unna og for et lite teglverk som tidligere lå tett ved dammen.

Etter at kårboligen ble bygget i 1973, har dammen hatt preg av pryddam i et lite hage- eller parkanlegg i tilknytning til kårboligen. Det var dette som var situasjonen da familien Ruud leide kårboligen høsten 1998 og da ulykken skjedde våren 1999. I og med at dammen, verken da eller tidligere, med rimelighet kan henføres under lovens begreper "basseng" eller "brønn", faller den utenfor området for den sikringsplikten som følger direkte av loven. Noe pålegg om sikring fra kommunens eller lensmannens side er etter det som er opplyst aldri utstedt før ulykken. Lagmannsretten må dermed legge til grunn at eieren, ved å unnlate å sikre dammen, ikke har opptrådt i strid med loven. Så langt er lagmannsretten helt på linje med herredsretten.

Noen stor betydning for vurderingen av aktsomhetsspørsmålet har dette, etter lagmannsrettens syn, likevel ikke. Lagmannsretten er med andre ord ikke enig med ankemotparten i at herredsretten gjør rett når den tar som utgangspunkt at eieren må anses for å ha opptrådt aktsomt så lenge det ikke foreligger noe sikringspålegg som han ikke har fulgt opp, og at det i en slik situasjon kreves "spesielle forhold" før det kan være aktuelt å konstatere uaktsomhetsansvar. Som påpekt fra foreldrenes side kan det at det offentlige ikke har gitt pålegg om å sikre dammen tidligere skyldes mange forhold. Myndighetene kan for eksempel ha manglet kunnskap om relevante omstendigheter, eller man kan ha vurdert disse galt. Det er eieren, eventuelt en bruker, som er nærmest til å ha ansvaret for sikkerheten på eiendommen. Manglende pålegg fritar derfor ikke eieren fra plikten til å foreta en selvstendig, løpende vurdering av om hans eiendom - inkludert dammen - tilfredsstiller de krav til sikkerhet som med rimelighet kan stilles. Dette innebærer også at dersom forholdene tilsa at risikoen ved dammen var så betydelig at den krevde sikring, kan eierens unnlattelse av å gjennomføre sikringstiltak etter omstendighetene anses som et uaktsomt forhold som gir grunnlag for erstatningsansvar, selv om det offentlige ikke har gitt noe pålegg. Dette må avgjøres konkret, ut fra en vanlig aktsomhetsvurdering.

Hvorvidt det må anses forsvarlig, eventuelt uforsvarlig, av eieren å unnlate å sikre dammen, avhenger av en rekke ulike forhold. Noen av disse er dessuten av en slik karakter at de endrer seg over tid. Hvis man tar utgangspunkt i situasjonen omkring 1960, kort etter at brønnloven av 31. mai 1957 trådte i kraft, er det flere momenter som tilsier at den aktuelle dammen antagelig burde blitt sikret. Før kårboligen ble bygget i 1973 lå dammen for seg selv i et lite skogholt, det var relativt kort veg til bebyggelse hvor det den gang var ganske mange barn, det var vanlig at også små barn lekte fritt ute, og siden det var lite biltrafikk kunne barna antagelig også ferdes langs vegen som passerer skogholtet med dammen. Dermed lå dammen innenfor aksjonsradiusen til små barn både fra gården og den øvrige bebyggelsen, kanskje barn helt ned til 3-4-5 årsalder. Lokale vitner fra området, som hadde små barn på den tiden, har for lagmannsretten forklart at de var redde for at ungene skulle drukne i dammen og forbød dem å gå dit. Det samme hadde deres egne foreldre i sin tid gjort. På den annen side var det også på 1960-tallet andre faremomenter i området, blant annet jernbanelinja og - bortenfor den igjen - Glomma, som barna hadde forbud mot å oppsøke og som gjorde at foreldrene uansett holdt øye med smårollinger som lekte ute. Og som nevnt, for litt større barn kan ikke dammen regnes som farlig. Dammen er grunn langs breddene, og det er stort sett ikke bratt opp til kanten, hvor det er lett å komme seg opp.

Selv om gode grunner som nevnt taler for at dammen muligens burde vært sikret på 1960-tallet, er det ikke nødvendig for lagmannsretten å ta direkte stilling til om det var uaktsomt av eieren ikke å foreta noe på den tiden. En eventuell uaktsomhet så vidt langt tilbake står i for fjern årsaksmessig sammenheng med skaden til at den kan regnes som relevant. Det avgjørende for lagmannsretten blir om det kan anses som utslag av en uforsvarlig unnlattelse fra eierens side at dammen ikke var sikret da ulykken skjedde.

Dette må vurderes ut fra forholdene forut for ulykken, altså omkring 1998 - 1999. Da var situasjonen på flere måter svært forskjellig fra situasjonen på 1960-tallet. For det første var området nær dammen ikke lenger et fristende skogholt å leke i, men derimot en hage eller et lite parkområde rundt kårboligen. For det annet var det ikke lenger mange små barn i bebyggelsen i nærheten, og - på grunn av samfunnsutviklingen, særlig den betydelige trafikken på riksvegen gjennom området - ville det uansett være liten grunn til å regne med at disse barna kunne komme til å oppsøke dammen på egen hånd. I forhold til barna i nabolaget kan lagmannsretten derfor ikke se at dammen på ulykkestidspunktet utgjorde noe faremoment av betydning. Retten tenker her på barn fra 3-4 år og oppover mot skolealder.

I forhold til helt små barn med tilknytning til kårboligen blir dette selvsagt helt annerledes. For slike barn utgjør en dam tett inntil plenen rundt huset et opplagt og alvorlig faremoment. Når lagmannsretten likevel mener at eieren heller ikke kan bebreides for at han unnlot å sikre dammen da det kom småbarn i kårboligen, er det fordi han - etter lagmannsrettens syn - trygt kunne legge til grunn at foreldrene ville sørge for sikkerheten for disse.

Fra skadelidtes side er det til dette anført at det ikke er til å unngå at det vil oppstå situasjoner hvor foreldre ikke har sine små barn under oppsikt, og at dette tilsier at sikkerheten ikke kunne baseres på tilsyn alene. Det er lagmannsretten enig i. Men også med tanke på fysiske sikringstiltak mener lagmannsretten at eieren måtte kunne sette sin lit til foreldrene. Det er foreldrene som har forutsetning for å vurdere hva slags tiltak som er nødvendig og hensiktsmessig, blant annet ut fra hva barnet til enhver tid er i stand til å oppsøke av faremomenter. Retten peker i denne sammenheng på at det i dette tilfellet ikke bare ville være nødvendig å sikre barnet i forhold til dammen. Også vegen langs eiendommen utgjorde en klar risiko. I og med at det ikke er gjerde eller annet effektivt stengsel mellom plenen og vegen, innebærer dette at sikringstiltak uansett i første rekke må rette seg mot barnet. Når situasjonen på eiendommen var som beskrevet, og dette var noe foreldrene var klar over, var det etter lagmannsrettens syn ikke uaktsomt av eieren verken å leie ut eiendommen til en småbarnsfamilie eller å unnlate å sikre dammen.

Dette gjelder uansett om dammen var en del av den eiendommen skadelidtes foreldre leide av eieren eller ikke. Spørsmålet om hvordan leieavtalen skal tolkes på dette punktet er det derfor ikke nødvendig for lagmannsretten å ta stilling til.

Etter lagmannsrettens syn er det etter dette nokså klart at eieren ikke kan sies å ha opptrådt uaktsomt i forhold til den ulykken som skjedde. Noe annet grunnlag for å holde ham erstatningsmessig ansvarlig for de skadene Nicolai ble påført, foreligger ikke. Herredsrettens dom, domsslutningen pkt. 1, må dermed stadfestes.

Anken har vært forgjeves og saksomkostningsavgjørelsen for lagmannsretten skal treffes med utgangspunkt i tvistemålsloven § 180 første ledd. Retten kan ikke se at det foreligger særlige omstendigheter som kan tilsli at det er grunnlag for å fritta den ankende part for saksomkostninger og må dermed legge hovedregelen til grunn. Når det gjelder saksomkostningsansvaret for herredsretten, reguleres dette av tvistemålsloven § 172. Heller ikke her finner lagmannsretten grunnlag for å gjøre unntak fra hovedregelen om at den tapende part skal ilegges saksomkostninger. Omkostningene fastsettes i tråd med saksomkostningsoppgaven fra advokat Selmer til 100.000 kroner for herreds- og lagmannsretten under ett.

Dommen er enstemmig.

Domsslutning:

1. Herredsrettens dom, domsslutningen pkt. 1, stadfestes.
2. I saksomkostninger for herredsretten og lagmannsretten betaler Nicolai Ruud v/ vergene Inna og Harald Ruud til Gustav Thrane-Nielsen 100.000 - etthundretusen - kroner innen 2 -

to - uker fra forkynnelsen av dommen.

§ 83. Basseng, brønn og dam

Note (754)

Den tidligere bestemmelsen i § 83 om særlige regler i forskrifter for «lagerhus, pakkhus, sjøbuer og fiskebruk», ble opphevet ved lovendringen 5. mai 1995 nr. 20. Slike bygninger omfattes nå av de bestemmelsene i loven som ellers gjelder for bygninger.

Isteden ble det innført en ny § 83 om «basseng, brønn og dam», som i stor grad var en videreføring av best. i den tidligere brønnloven av 31. mai 1957 nr. 1. Denne loven ble samtidig opphevet, og saksområdet ble i sin helhet overført fra Justisdep. til Kommunaldep.

Tidligere har bassenger, brønner og dammer som regel vært «varige konstruksjoner og anlegg» som har gått inn under § 84. Ved lovendringen vil de i utgangspunktet være omfattet av søknadsplikten i § 93 som ethvert annet byggetiltak. Men § 83 stiller i tillegg, i samsvar med den tidligere brønnloven, krav om sikring (første ledd), og pålegger grunneier ev. fester/bruker ansvar for sikringen (annet ledd). For øvrig gjelder plbl.s bestemmelse om vannforsyning og avløp. Det antas at plbl.s kontrollregler for kontroll med bygging av disse anleggene samt mulighetene for pålegg overfor bestående byggverk, vil gi et godt grunnlag for oppfølging. Det samme gjelder sanksjonsreglene. Disse anses tilstrekkelige til å erstatte brønnlovens tilsvarende regler, se prp. 39 s. 190 (13.3.4.1).

Eldre bassenger, brønner og dammer må også komme inn under § 83. Det samme må gjelde utgravde brønner og dammer i «naturtilstand» (som ikke er forbundet med konstruksjon eller anlegg).

For øvrig gjaldt best. i vdrl. av 1940 om brønner og dammer, se særlig §§ 10 og 11 (om privatrettslige konflikter mellom eiere og brukere), og § 23 (om flytting) og tilsynsbestemmelsen i § 144, jf. også forskrifter av 2. april 1982. § 83 første ledd ble ved vannressursloven 24. nov. 2000 nr. 82. Endringen innebærer at dammer som faller inn under vannressursloven, skal sikres etter de reglene som er gitt der. Hensikten er å hindre konflikt mellom pålegg fra kommunen om gjenfylling etter § 83 og forbud mot gjenfylling i medhold av vannressursloven.

Note (755)

Det er ikke inntatt noen nærmere definisjon av «basseng» eller «brønn», og heller ikke av «dam». Men det antas at man normalt vil klare seg med en «alminnelig språklig fortolkning av lovens ord», Ot.prp. 39 (1994-95) s. 199 (14.1. Til § 83).

Note (756)

Første ledd omfatter i det vesentlige tidligere brønnlovs §§ 2 og 7 og noe av § 6 om gjenfylling. «Vannforsyning» gjelder både drikkevann, vanning mv. og brannslukking. Dammer som er verneverdige av hensyn til biologisk mangfold mv. må fredes etter plbl.s planbestemmelser eller spesiallovgivningen (nvl./ kulml.) for ev. å unngå gjenfylling. Det forutsettes at planbestemmelser/fredningsbestemmelser i slike tilfelle vil kreve tiltak for å sikre mot fare på annen måte.

Note (757)

Ansvarsregelen i annet ledd tilsvarer tidligere brønnlovs § 3. Meldeplikten etter tidl. brønnlovs § 4 erstattes av søknadsplikten etter plbl. så langt denne rekker. For tidligere anlegg, og for utgravde brønner og naturlige dammer (f.eks. en del gårdsdammer) forutsettes det at det foreligger en tidligere registrering. Ansvar for denne overføres fra politiet til de respektive bygningsmyndigheter, jf. Ot.prp. 39 (1994-95) s. 199 (14.1. Til § 83).

«Bruker» etter annet ledd tredje punktum blir en servitutthaver som enten alene eller sammen med andre «brukere» har en eksklusiv rett til vannforekomsten i forhold til eier/fester, f.eks. en vannforsyningsrett.

Karnov

Bilag 3

Forrige dokument | Neste dokument

2000.01.12. Sak nr. 99/4693

Uttalelse vedrørende plan- og bygningsloven § 83 vedrørende sikring av tjern og dammer
Departementspraksis

Sammendrag:

Spørsmål om et kunstig tjern på 190 x 70 m anlagt for 100 år siden omfattes av pbl. § 83, og om det fortsatt betraktes som kunstig. Departementet uttaler seg ikke endelig i denne saken, men påpeker at dam etter loven antagelig ikke er ment dammer på størrelse med det aktuelle tilfelle, men av mindre karakter. Videre uttales det at det kan synes noe unaturlig at en dam som ligger like ved sjøen skal sikres når sjøen i seg selv er vel så farlig. Når det gjelder hva som er en kunstig og hva som er et naturlig tjern vises til hvor avhengig tjernets eksistens er av demninger og lignende og evt. hvor naturlig det i løpet av 100 år fremstår. Videre kan det tale for at tjernet omfattes av § 83 dersom det fortsatt betraktes som kunstig og det tjener vannforsyningen eller beslektede formål. Dette fremkommer at forarbeidene til den tidligere brønnloven Ot.prp nr 53 (1957) som Ot.prp nr 39 (1993-94) side 190 henviser til.

99/4693

12.01.00

UTTALELSE VEDRØRENDE PLAN - OG BYGNINGSLOVEN § 83 VEDRØRENDE SIKRING AV TJERN OG DAMMER

Det ønskes at departementet kommer med en uttalelse som klargjør hvilke tilfeller som omfattes av plan- og bygningsloven § 83. Forespørselen har sin bakgrunn i drukningsulykken i Breviktjernet ved Son i Vestby den 25.09.99.

Det spørres for det første om hvorvidt en kunstig dam som ble anlagt for 100 år siden, men i dag fremstår som et naturlig tjern, juridisk er å betrakte som kunstig anlagt.

Departementet kan ikke se at verken reglene, forarbeidene eller juridisk litteratur omhandler dette spørsmålet. Det er derfor vanskelig å gi et absolutt svar. 100 år er naturligvis lang tid og trekker i retning av at vannet må ansees som et naturlig tjern, men er tjernet fortsatt pr i dag avhengig av demning eller andre kunstige anretninger antar departementet at dette må trekke i retning av at tjernet fortsatt må anses for å være kunstig.

Videre spørres det om et så stort tjern, enten det betraktes som kunstig anlagt eller naturlig, omfattes av pbl. § 83. Visse naturlige dammer reguleres også av § 83. Dette følger av Ot.prp. nr 39 (1993 - 94) om lov om endringer i plan- og bygningsloven side 190. Her henvises det til naturlige dammer omtalt i Ot.prp. nr. 53 (1957) side 1, hvor følgende sies: *"Departementet er nemlig også av den oppfatning at mange dammer, i første rekke de såkalte gårdsdammer, representerer en stor fare for småbarn og at det i en del tilfelle kan synes åpenbart at samfunnets interesse i å gjøre dammene ufarlige for barn er overveiende større enn grunneiernes interesse av dammen. Under avveiningen av interessene må en imidlertid i større utstrekning enn når det gjelder brønner tas hensyn til så vel omkostningenes størrelse og estetikk, som de stedlige forhold i det enkelte tilfelle. Det siktes her spesielt til at drastiske aksjoner for å hindre drukning i dam kan synes urimelig hvis det i dammens nærhet er elv eller sjø som fortsatt vil representere en like stor eller større fare."*

Det er videre i Ot.prp nr 53 (1957) henvist til Justisdepartementets uttalelse i et tidligere utarbeidet lovutkast: *"Såvidt dette departement kjenner til, skjer de såkalte "brønnykker" i stor utstrekning i dammer og andre vannansamlinger som ikke i egentlig forstand kan kalles brønner. Ikke minst synes mange drukningsulykker å foregå i gårdsdammer, som særlig frembyr fare for barn på grunn av sine leirote og glatte kanter og sitt grumsete vann. Loven bør derfor gis en slik rekkevidde at den ikke bare omfatter brønner i snevrere forstand, men alle kunstige anlegg som tjener vannforsyningen eller beslektede formål, således også oppsamling av regnvann, inntaksdammer i vassdrag osv. Også naturlige dammer bør falle innenfor loven dersom deres beliggenhet og forholdene for øvrig gjør det naturlig å likestille dem med kunstige anlegg. Selv om anlegg som tjener vassdragsreguleringer kan fremby samme fare for drukningsulykker som vannforsyningsanlegg, tilsier hensynet til en naturlig begrensning at disse holdes utenfor."*

Med utgangspunkt i at tjernet skal ansees som naturlig er det et spørsmål i seg selv om størrelsen i seg selv utelukker at det kan kalles en dam. Vannet måler 190 x 70. Ut fra de siterte forarbeidene får en ikke inntrykk av at det er tale om dammer med store areal. Videre må en i dette tilfelle se hen til beliggenheten, som nevnt i forarbeidene. Det aktuelle stedet ligger i et kystområde, slik at det kan virke unaturlig at en dam skal sikres når sjøen, riktig nok noe lenger unna, må anses vel så farlig.

Dersom tjernet fortsatt skal betraktet som kunstig vil vurderingen kunne bli en annen.

Forarbeidene taler om alle kunstige anlegg som tjener vannforsyningen eller beslektede formål, også anlegg for oppsamling av regnvann, inntaksdammer i vassdrag osv. Departementet vet ikke i dette tilfelle hvorvidt tjernet har slike formål.

Det bemerkes avslutningsvis at det er kommunen som må vurdere om tilfeller omfattet av § 83 som faktisk skal gjenfylles eller sikres. Dette fremgår klart av lovteksten.

[Forrige dokument](#) | [Neste dokument](#)

Bilag 4

2001.01.05. Sak nr. 01/761

Uttalelse til plan- og bygningsloven § 83 i forbindelse med sikringskrav til brønner og dammer

Sammendrag:

Det fremgår av forarbeidene at begrepet "dam" omfatter kunstige dammer og enkelte naturlige dammer som omfattes av pbl. § 83. I forarbeidene er det ilstet opp mange momenter som kommunen skal ta hensyn til i sin vurdering av hva som omfattes av bestemmelsen. Sikringskravet kan utløses av flere sammenfallende momenter, slik at det er helheten som er avgjørende. For eksempel kan en liten dam anses å falle utenfor sikringsbestemmelsen dersom den ligger langt fra bebyggelse, mens en større dam vil kunne være omfattet ut fra andre momenter som for eksempel nær bebyggelse og begrenset mulighet for oversikt.

En bør ikke oppstille eksakte grenser i form av areal. Departementet har tidligere uttalt at et tjern som i dag fremstår som naturlig med en størrelse på 190 x 70 m, ikke kunne anses omfattet av bestemmelsene fordi et såpass stort areal neppe kunne karakteriseres som en dam. Det ble også lagt vekt på at det heller ikke var langt til sjøen som er vel så farlig, jf. forarbeidene.

I denne saken er det tale om et mindre areal, opplyst til å være mellom 30 – 50 m². I tillegg er dammen nær bebyggelse og vel. At dammen er så nær bebyggelse med barn i området og at dammen er noe skjult av vegetasjon, er typiske eksempler som taler for sikring.

Det bemerkes at det er kommunen som må vurdere om det skal gis pålegg om at dammer skal gjenfylles eller sikres. Dette fremgår klart av lovteksten.

01/761
05.01.01

UTTALELSE TIL PLAN- OG BYGNINGSLOVEN § 83 I FORBINDELSE MED SIKRINGSKRAV TIL BRØNNER OG DAMMER

Det ønskes en uttalelse til plan- og bygningsloven § 83 med tilhørende forskrifter i tilknytning til sikringskrav for brønner og dammer. Som nevnt på møtet går departementet ikke inn i vurderingen av konkrete saker, som for eksempel er under behandling i rettsapparatet. Vår redegjørelse nedenfor begrenses til å gjelde innholdet i det aktuelle regelverket.

Pbl. § 83 "Basseng, brønn og dam" har følgende ordlyd:

"Basseng og brønn skal til enhver tid være sikret slik at barn hindres fra å falle i dem. Brønn eller dam som antas å medføre særlig fare for barn kan kommunen pålegge gjenfylt eller sikret på annen måte innen en fastsatt frist. Gjenfylling kan ikke skje dersom brønn eller dam er påkrevet av hensyn til vannforsyningen.

Grunneier er ansvarlig for at anlegg er sikret som nevnt i første ledd. Er grunnen bortleid i mer enn 2 år, påhviler ansvaret leieren (festeren). Bli anleggene bare brukt av noen som ikke er ansvarlig etter foranstående regler, påhviler ansvaret brukeren."

I teknisk forskrift (TEK) § 7-48 er blant annet følgende bestemt vedrørende sikkerhet mot drukning:

"1. Generelle krav

Bestemmelsene om sikkerhet mot drukning gjelder for både nye og eksisterende, innendørs og utendørs bassenger, brønner og åpne væskebeholdere, samt for dammer i nærheten av bebyggelse. Bestemmelsene gjelder likevel ikke for plaskedam eller liknende dam med

vanndybde mindre enn 0,2 m.

2. Basseng, brønn og åpne beholdere for væske

Basseng brønn og åpen beholder for væske skal utstyres, avskjermes og brukes slik at personer, dyr eller utstyr ikke blir skadet. Det skal legges særlig vekt på å hindre barneulykker. Tilfredsstillende sikkerhet oppnås ved solid og sikker tildekning, Innhegning eller Innbygging i avlåst rom. Utforming av sikkerhetstiltakene skal være slik at barn ikke utsettes for fare, f.eks. ved klarting eller kryping.

Bade- og svømmebasseng skal være utstyrt eller utformet slik at det er lett å komme opp av vannet.

3. Dam nær bebyggelse

Dam nær bebyggelse skal, der kommunen finner det nødvendig, Inngjerdes på en trygg måte slik at personer og dyr ikke faller utl."

Når det gjelder vurdering av hvorvidt det foreligger en brønn eller dam, vil en brønn ha et begrenset areal. Hvis det er tale om flere kvadratmeter er vi over i kategorien basseng eller dam. Det er nr. 3 i TEK som først og fremst er relevant for forespørselen. I veiledningen til TEK er det for dammer ikke spesifisert en nærmere vurdering av hva som er dam. Det er kun opplistet hva slags sikringstiltak som gjennomføres.

Forarbeidene til pbl § 83 definerer imidlertid begrepet klarere . Det er først og fremst kunstige dammer som menes med dam, men visse naturlige dammer reguleres av § 83. Dette følger av Ot.prp. nr 39 (1993 - 94) om lov om endringer i plan- og bygningsloven side 190. Her henvises det til naturlige dammer som omtalt i Ot.prp. nr. 53 (1957) side 1, hvor følgende sies: *"Departementet er nemlig også av den oppfatning at mange dammer, i første rekke de såkalte gårdsdammer, representerer en stor fare for småbarn og at det i en del tilfelle kan synes åpenbart at samfunnets interesse i å gjøre dammene ufarlige for barn er overvelende større enn grunneierens interesse av dammen. Under avveiningen av interessene må en imidlertid i større utstrekning enn når det gjelder brønner tas hensyn til så vel omkostningenes størrelse og estetikk, som de stedlige forhold i det enkelte tilfelle. Det siktes her spesielt til at drastiske aksjoner for å hindre drukning i dam kan synes urimelig hvis det i dammens nærhet er elv eller sjø som fortsatt vil representere en like stor eller større fare."*

Det er videre i Ot.prp nr 53 (1957) henvist til Justisdepartementets uttalelse i et tidligere utarbeidet lovtkast: *"Såvidt dette departement kjenner til, skjer de såkalte "brønnulykker" i stor utstrekning i dammer og andre vannansamlinger som ikke i egentlig forstand kan kalles brønner. Ikke minst synes mange drukningsulykker å foregå i gårdsdammer, som særlig frembyr fare for barn på grunn av sine leirete og glatte kanter og sitt grumsete vann. Loven bør derfor gis en slik rekkevidde at den ikke bare omfatter brønner i snevrere forstand, men alle kunstige anlegg som tjener vannforsyningen eller beslektede formål, således også oppsamling av regnvann, inntaksdammer i vassdrag osv. Også naturlige dammer bør falle innenfor loven dersom deres beliggenhet og forholdene for øvrig gjør det naturlig å likestille dem med kunstige anlegg. Selv om anlegg som tjener vassdragsreguleringer kan fremby samme fare for drukningsulykker som vannforsyningsanlegg, tilsier hensynet til en naturlig begrenning at disse holdes utenfor."*

Som det fremgår av forarbeidene er det bare enkelte naturlige dammer som omfattes av pbl. § 83. I forarbeidene er det listet opp så vidt mange momenter som kommunen skal ta hensyn til i sin vurdering. En bør heller ikke oppstille eksakte grenser i form av areal. Sikringskravet kan utløses av flere sammenfallende momenter, slik at det er helheten som er avgjørende. For eksempel kan en liten dam anses å falle utenfor sikringsbestemmelsen dersom den ligger langt fra bebyggelse, mens en større dam vil kunne være omfattet ut fra andre momenter som for eksempel nær bebyggelse og begrenset mulighet for oversikt.

Størrelsens rolle på dammen kan for øvrig eksemplifiseres ved en tidligere uttalelse fra departementet i brev av 12.01.00. Departementet kom her til at et tjern som i dag fremstår som naturlig med en størrelse på 190 x 70 m, ikke kunne anses omfattet av bestemmelsene fordi et såpass stort areal neppe kunne karakteriseres som en dam. Det ble også lagt vekt på at det heller ikke var langt til sjøen som er vel så farlig, jf. forarbeidene.

I denne henvendelsen er det tale om et mindre areal, opplyst til å være mellom 30 – 50 m². I tillegg er dammen nær bebyggelse og vei. At dammen er så nær bebyggelse med barn i området, er typiske eksempler som taler for sikring. Videre at dammen er noe skult i form av vegetasjon. Det er således vanskelig med innsyn for foreldre og foresatte. Det er heller ikke innsyn fra huset, som ligger 15-20 meter fra dammen. Det kan derfor ikke utelukkes at disse momentene medfører at sikringskrav utløses. Samtidig kan det påpekes at en dam på slik størrelse ville kunne få en annen vurdering dersom den hadde ligget langt fra bebyggelse og allfarvei. Andre momenter som kan tale for sikring er at det er lett å gli ned i en dam, også fordi den kommer brått på og ikke synes godt.

~~Det bemerkes at det er kommunen som må vurdere om dammer, som kan omfattes av § 83, faktisk skal gjenfylles eller sikres. Dette fremgår klart av lovteksten. Vurderingen gjøres konkret i det enkelte tilfelle for dammer. Dermed bør også kommunenes vurdering respekteres dersom denne ligger innenfor en forsvarlig lovtolkning. Plikten til å sikre dammen forutsetter for øvrig i utgangspunktet at kommunen faktisk har gitt gårdeler, eller eventuelt leietager, jf. § 83, annet ledd annet punktum, pålegg om sikring. Sikringsplikten for basseng og brønn etter § 83, første ledd første punktum skal derimot gjelde uavhengig av pålegg fra kommunen.~~